

FÖIÄ ENGICLOPEDICÄ LITERARÄ, *** APARE IN FIECARE LUNÄ DE DOUE-ORİ

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria 6 corone
 Pentru România și străinătate 8 franci
 Inserate 1 cm. □ o dată 2 fil. de două-ori 3 fil.

PROPRIETAR ȘI EDITOR:

GEORGIU M. UNGUREAN

REDACTOR RESPONSABIL:

S. P. SIMONU.

Tot ce privesce föia sunt a se trimite la

Redacția și Administrația „Rev. Ilustrată”

Bistrița, strada Lemnelor 44.

Creștinism și Româanism.

— Din Istoria civilizațiunii poporului român. —

(Urmare)

— Zorile frumoșe
 Pre cer se arată,
 O epochă nouă
 Pre vestind.
 Românimca tölă
 Se desfată,
 Lumina dorită,
 Dobândind —!

Așa dară, ce a perdut Româanismul greco-catolic? Ce defect a suferit Româanismul prin alipirea unei părți însemnate la biserica română?

Am arătat în articolul precedent, că nu s'a făcut nici o schimbare în detrimentul Româanismului prin unire, nici bisericesce, nici naționalicesce!

S'a latinisat, s'a renegat döră credința și biserica noastră? Greco-catolicii döră s'au renegat și înstrăinat de corpul națiunii? Cultura și sciința au dat döră în dărăpt?... Bărbați de sciința, de politică, de cultură și esperința, *cuantitativă* și *cualitativă* au avut döră în măsură mai mare greco-orientaliț sau greco-catolicii? — — —

Acęsta o va spune odată istoria critică a culturai romănesci!

Așa dară, ce a perdut Româanismul?

Dar, cine nu perde, — câștigă.

Și, ce a câștigat Româanismul prin unirea unei părți a Romănilor, — aceea ęrăși o va spune odată, — istoria critică a Romănilor...

Și, dacă o parte a Romăanismului, nu a suferit nici odată, *ma, a câștigat*, prin aderința sa la biserica română — atunci în *mod consecuent* putem concludre, că întreg Romăanismul, când acelei biserici, — *ar fi ade:at* — n'ar fi suferit nici atăta daună, cāt s'ar imagina că a suferit, ma s'ar fi câștigat mai mult. Atunci,

s'ar fi unit, religionalminte, întreg Romăanismul și întreg elementul latin, din orient, cu elementul latin din apus, care este de un sânge, natură și talent?

De multe ori, auzim, că se ęice, ca religiunea orientală, este religiunea noastră *strămoșescă*?

Dar apoi, unii unguni catolici din Ardeal, cari s'au întors de la reformati. *incă* și *asemenea* pot ęice că religiunea reformată, de la carea s'au desbinat, nu de mult — este religiunea lor strămoșescă și antică ori genuină?!

Și au acestia drept?

Creștinismul sau catolicismul, în lupta sa pre acest pământ, formând *biserica militantă*, a avut durerea și doliul se vadă, cum s'au născut, din dęnsul, ce era în luptă titanică, intru câștigarea coronei pentru idealul sęu, — trei mari confesii: „Arianismul,” Biserica bisantină, și Protestantismul.

A cădut și s'a lăsat și elementul român dela Dunăre și Carpați în brațele Bisantinismului născut din biserica militantă universală și nu puțin a suferit, pre cum dela *Islamism* în privința socială și politică — asemenea dela Bisantinism în privința socială, culturală și ecleziastică?

Pentru o parte mare a Romăanismului, care s'a apropiat religionalminte de frații sęi latini și de urbea eternă, a fost nu mai mult, de cāt o inspirațiune dionă, o desceptare din somnul nesciinții seclilor tirani, a fost o lovitură în sörtea și viața poporului român, — dar o lovitură de bun auguriu, o lovitură, prin care „Statusquo” se schimbă și naia vieții poporului român, capătă mateloți, cari se-i dee alt curs pre marea culturii, desvoltării și trainiciei naționale! —

Nu numai din *scop politic*, și nu din principiul că Uniunea se fie numai un: Instrumentum Regni — ci din voia și dispusețiunea Proniei, s'a întemplat acęsta lovitură în viața Ro-

mânismului, — și după cum a pretins neadormitul *geniu*, care vigilează neîncetat la porțile vieții fie-cărui popor și prin urmare și la Porțile vieții românești...

Prin urmare, Românismul, nu a pierdut, ci a câștigat...

Da, și când se va scrie și tracta odată despre această temă interesantă, se va vedea că așa este?

Căci, prefiresce — scim și aceea, din istorie și din experiență — și cunoștem daunele politice — naționale, și constituționale a unui popor și a unei națiuni politice — omogene ori ne omogene — cauzate pre contul religiei sau, din cauza diversității de confesiune. Este aceasta, ca și o peie, pre carea ori cât o speli nu o poți curăți în deajuns. Dar cine, pentru D-zeu, ar putea intercăla în acest studiu — o atare conferință sau temă, ce ar tracta luptele politice ale statelor din cauza diferenței religioase?

Când se va studia și tracta acest obiect, veți vedea, cum s'au întâmplat lupte, cum a căzut guverne; cum sau făcut rebele, cum și astăzi se perde timpul în Parlamente, din cauza diferențelor de religioase?!

Ați auzit de *Wighii* și *Thorii* din Anglia; de *Lobonții* și *Curuții* din Ungaria. De luptele lui *Ferdinand* și *Wallenstein* cu *Gustav Adolf* și *Sacsonii*, — despre succesiunile la tron în Mexico etc.

În timpul prezente chiar cetim zilnic, despre partidul popular catolic din Ungaria — despre creștinii — sociali cu *Lueger* (pron. *Luiger*) despre scenele turbulente alui *Wolf*, *Schönezer* ca pangermăniști în contra catolicismului bătându-și peptul și strigând: „Los von Rom!“ Ați cetit de teoriile lui *Grassmanu* dsvelite în Parlament contra Moralului lui *Ligourg*; espunerile pline de ură și calumniile la adresa bisericeii romane în Parlamentul austriac, al unui *Dr. Euler*, *Dr. Eisenkolb*, pr. și espunerile despre esistența și Problema *Protestantismului*, de *Dr. H. Schell* în o foie germană. Ce însămnă apoi: *Kultur Kampf* german, de o parte, și *Centrul* lui *Winthors* de altă parte. Mulți susțin că statul și națiunea, nu are a face nimic cu religioase, și un ministru actual a dis, că în naintea lui *Jidovul*, *Ungurul*, *Romanul* și *Sasul*, — sunt tot una!

Și cu toate acestea, cum vedem chiar astăzi, — nu este așa.

Nu este așa — cu toate că omenii nu dau, pre această cesiune — *nimic*, de orecă este acum, nu evul mediu ci evul nou și seclul XX.

Ci, luptele politice, născute din diversitatea de religioase, nu vor înceta niciodată, cu tot liberamismul lunei moderne.

S'a susținut, și se susține la noi Români, până în ziua de astăzi, că *religioase nu are a face cu națiunea*? În genere așa sar păria că este. Nu este așa și nu pôte fi așa, dacă ajepă la articiii, ce iam scris mai nainte în asta privință și dacă neaducem aminte de clasa rustică, indentifică religioase cu națiunea.

Cu atât mult, credem, ce a făcut și capital pe contul religioasei clasea inteligentă și factorii chemați pentru cultura poporului român.

Dacă cetim tot ce s'a scris, și luăm în considerare tot ce s'a petrecut în asta privință, cum a fost ore cum isolat Romanul ardelean de cel din România în privința raporturilor de progres și cultură; — ma pe terenul cultural social și de civilizațiune, greco-catolicul a avut o directivă, și greco-orientalul altu; — în multe privințe, din cauze religioase, factorii, ce se impuneau, nu conlucrau între sine în unire, ci mai mult isobați — din care motiv, mult a suferit spiritul de progres și de luminare pre mai multe terene. Aci apoi putem esclama cu poetul latin: „Quid, quid delirant reges, plectuntur Acivii!“ Cu toate acestea greco-catolicismul, a făcut progresele cele mai minunate, cari relativ cercustărilor, nu le-ar fi putut face alt popor.

Îndată după unire, fii Romanilor se îndreptă spre apus — la Roma și la Viena, la focularele, ce aprind sufletulu și înfăbântă inimile acelora, cari alergă acolo, sêtoși oe tot ce e *mare*, *nobil*, *sânt*, și *idealisti*! „De propaganda fide“ în Roma, „Pasmameul“ și „Sta Barbară“ în Viena, au făcut pentru poporul roman aceea, ce au făcut Atena și Alesandria pentru lmea vechiă. Deodată cu cultura bisericăscă, Românul se întăresee și în cultura națională. Această cultură o iubea și evlaviosul martir *Aron*, când a dis: „*Națiunea trebe crescută, luminată,*

zelul național descepat, — și atunci străinii vor avea respect de noi!...“

De desceptarea și cultura greco-catolicilor se impresonează și frații lor despre munți: „*O singură shintee* — scrie *G. Misail* — *mai licuresce printre negurile cerului și asemenea luciferului de preste di se apropie de noi. Pe când la noi, în România nu esistă de cât vreo două, trei, buchermife grecesci, dincolo de munți — în Ardeal, înfloresc școlele adevărat românești din Blașiu!*...“ Și *erăsi* în alt loc: „*Remunele liceului din Blașiu, cresce, vedând cu ochii, viața și lumină revărsând în toate părțile. Pare că geniul vechei Rome se scoldă din mormântul său secular spre a mai descepa odată coloniile lui Traian!*“ *Al. Odobescul*, numesce Blașiu greco-catolicilor:

„*Cea mai roditoare reședință școlară — românească!*“

— În Blașiu — scrie *P. Ilarian* — *care a fost dela Unire încoco* — *este și va fi cu totă probabilitatea și în venitor: Fântâna și tărâia cea mai solidă a României luminate, nu numai în Ardeal, ci prin învățăturile lui P. Major, G. Sincai, Micul, Cipariu; Barițiu a căror școlă a fost Blașiu, fântâna și tărâia Românismului preste tot.*“

Unirea cu Urbea eternă, fără indoială, neau dat noué re un *Petru Major*, pre un *Georgiu Gabr. Sincai*, pre carele *Edgard Quinett* l numesce de nă *Muratori* al Romanilor, *care a purtat o națiune în o cărpă.*

Êr *Samuilă Clain*, *Micul*, ce a fost pentru poporul nostru, de cât un „*Athanasiu Kircher*“ al lunei de sciință, — care a zelat în totă viața, pentru înaintarea literaturii, din care causă, vom da aci după *Dr. Grama*, catalogul cel lung al opurilor sale, care de sigur pune pe ori ce literat de astăzi în uimire.

1. Gramatica limbei române ed: 1780.
2. De Matrimonio juxta disciplinam graecae ecclesiae ed: 1781.
3. De jejunio graecae orientalis ecclesiae 1781.
4. Teologia morală ed: 2 tomuri.
5. Întrêga Bibliă, test. r. și h. după tecstul evreic și grecesc.
6. Iosif Flaviu.
7. Etica și Dreptul fiirii ed: 1800.
8. Logica după Baumeister.
9. Istoria universală după Millot.
10. Acatistier, — Metafisica și Aritmetica.
11. Canonele, tuturor sinodelor,
12. Opurile S-t. Ciril din Erusalim.
13. Omiliile și Ascetica S-t Basiliu.
14. Omiliile S-t Ioan Gură de aur, ale S-tului Gregoriu teologul, Efraim, Ciril, din Alesandria, Efrim Sirul, Athanasiu și Andreiu Criteanul și cateva de alui I. Damaschin.
15. Istoria lui Varlaum și alui Iosafat.
16. Cavintele S-tului Pachomiu și Dorotheiu,
17. Învețăturile lui Toma de Kempis.
18. Segneri — de penitenția.
19. Istoria Schismeii de Cerulariu și a sinodului de la Florenția.
20. Din istoria bisericăscă a lui Fleury.

2.1 Un tractat despre căsătorie, un tractat filosofic-teologic despre Revelățiune.

22. Istoria Romanilor dela început până în seclul XVIII. Despre starea și politica călugărilor orientali.
23. Istoria bisericăscă a Romanilor. Practica consistorială.
24. Belisar — după Marmontel, Lucian.
25. Scara St. Ioan Climach.
26. Viața și opurile lui Esop,
27. A conlucrat și la edarea dictionarului de Buda și a ajutorat și îndreptat edarea mai a tuturor opurilor câte au eșit în Blașiu pe timpul petrecerii lui în mănăstire și pre lângă aceea a purtat și oficiile cele grele de profesor și concionator.

Lipesce din acest conspect alui *Dr. Grama*, însă cartea așa numită „*Propovădania*“ sau înveăutra la omeni morți edată în Blașiu la anul 1784. care este pentru ureoii un model neperitor și astăzi pentru rostirea de predicii funebrele și mai cu sêmă de iertăciuni.

Pre drept esclamă istoricul *Sincai*, după enumerarea opurilor lui: *Și ecă acestea sunt monumentele și silințele unui om greco-catolic!... Dică acum calumniatorii, că călugării și alți bărbați de ritul și națiunea noastră sunt rudi, — prosti — lenesi și nepricepători și neapți pentru cultivarea artelor bune și a științelor.*

Nu fără rezon ni se oferă de sine 3 elemente pentru progresul ce s'au ivit în dezvoltarea românismului, în acelea timpuri când ignoranța se luptă cu lumina reserindă pe orisonul Europei.

Vedem în viața românismului greco-catolic, că introducându-se și la ordine:

- a) viața monastică și celibatul,
- b) influința apusului civilizat asupra tinerilor și capacităților române, și
- c) Liceul din Blășiș și studiarea cu temelie a l. latine.

Cum?

Dacă preoția în genere a fost, începând din timpurile cele mai vechi, istorice, — o clasă sau o *castă deosebită*; și dacă Pontificii cu nume, au vrut se o până pre o treptă alătura cu clasa militară, voind ad: se o sepăreze de lumea civilă și profană, — voind, ad: ca aceia preoție se trăiască pe pământ numai pentru scopul, pentru care e chemată și alasă — atunci unde, pre fața pământului este mai sublimă, ca o preoție, ce-și are idealul său? „*Voi nu sunteți din lume, de aceea ve urese pre voi lumea!*” esclamă Mântuitorul nostru.

Acest ideal, a vrut să realizeze în totă puterea Acel glorios pontific roman, care propunându-și se reformeze biserica catolică „*in capite et membris*, — a introdus și celibatul la clerul de mir.

Intru, adevăr clerul celib al bisericii catolice nu depinde de la masă, de la casă, de la femei și copii, amăsurat vorbelor lui Christ: „*Frații mei și maica mea, — acestia sunt!*” —

Dacă întru adevăr, celibatul este bine folosit, amăsurat destinațiunii și scopului său, atunci cine poate pătrunde binefacerile și tăria, dar mai pre sus, efectul celibatului, pentru o biserică militantă pre pământ, cum e biserică lui Christos? Căci: „*Spre cer, ridic ochii mei!*...”

De multeori îți vine se te întreb: „Și tu, care ești preot, mai poți pași spre idealul ție dat, când nu ești independent în lume, când ești sclavul și unelții grigilor și a valurilor lumesci — asemenea omului civil și persoanei materialiste? Mai poți gândi atunci la idealul ție? —

Mai poți să te ocupi de sorțea omenimei, de a bisericii și națiunii tale, — mai poți să te încorți pentru știință și cultură, de care ai necesitate în lupta ce-o încercă creștinismul cu Bălaurul seclului? —

Dacă nu *trei* părți, apoi *jumătate*, de secur, din preoția română este destul de rău dotată și miseră! Aduge că: Mulți

preoți căsătoriți, rămân văduvei, și încă unii chiar de tineri — și rămân cu o droie de copii mici pe cap!

E grea, e foarte grea, de percurs, „*via crucis*” — pentru acestia!...

Sau, preoții, cari sunt cruțați de acesta sorțe neferice, asemenea nu-și ved capul de exigențele dilnice reclamate de viața familiară — de crescerea și educațiunea familiei, pre carea nu o pot lăsa ne educată și ne cultivată, căci acum nu este înainte de 1848?

E grea, e foarte grea de percurs „*via crucis*” — și pentru acestia!

Și ce jertfe, ce dotățiuni, ar mai putea se face est-mod clerul nostru laic pre altarul Românismului, când trebuie să-și vadă de propria-i susținere?

De aceea, puține fundațiuni naționale s. bisericesci s'au făcut, de s'au făcut, de cătră clerul rural; fundațiuni sau ști-pendii pentru sermanii copilași de român, ce i. viața la școle cu coja uscată, le-au făcut alți bărbați și în spese le-au făcut preoțiimea celibă și regulară — la noi la greco-catolici.

Și nu poți defaima pentru acesta pre clerul mirean, care are familie și e lipit de lumea materială, de orece chiar și moralul ne învață că: „*Prima personă, Ego!*”

Ce s'ar fi făcut pentru D-șeu, acei profesori din 1848, cari în urma detestabilului proces cu Eu. Lemeni ce a durat mai mulți ani, au fost eliminați și aruncați în lpmă — dacă acei profesori ar fi fost, legați de familie, de casă și de masă? Ma, ar fi făcut ei aceea, ce au făcut, când ar fi avut familia?

Istoria și faptele de istorie, le fac, sau le încep mai înainte omenii liberi, independenți — *tinerimea*.

Celibii pururea sunt tineri — ei sunt junimea; sunt aceea, ce a dis poetul francez, I. *Chenier* despre Homer: „*Est encore jeune!*”

Mulți sunt, cari nici odată nu au dat ceva pond pre viața celibatară. În lume, caută se domnescă și *superficialitatea!*

Se privim înderept, cu un seclu chiar la profesoria celibă din Blășiș; se ne dăm samă și despre ocupațiunile cele multe și laborea fără margini a unui capitol episcopesc?

Cine se mai discute asupra acestor adevăruri?

Cine au făcut, compus, și scrie cărțile și manuale cele multe de literatură și de școlă, dacă nu celibii din Blășiș?

Cine ni-a dat cea mai bună gramatică pentru limba română; cine ni-a croit cea mai corectă ortografie în scriere dacă nu *Timoteu Cipariu* „*Măgăzinul de știință*, care se presintă și astăzi inaintea ochilor noștri — după cum îl vedem odinioară — ca un erudit monach de știință pl Franciei — ca un *Döllinger* și *Fenelon*.

S. P. Simonu.

Spune-mi de ce te mai iubesc?

*Eram atât de neferice,
Fiind dus din jurul meu,
Păre că inima-mă se sfarmă,
Se sfarmă amar de dorul ție.*

*Și tot plângeam și di și nopte —
Apoi cu suflet desperat,
Voiam se plec și eu în lume,
Ca se te uit cum mai uitat.
Și tot plângeam și di și nopte.*

*Orî cât le caut în gândire-mi
De ce, nici unul nu găsesc?...
Și dacă am vrut și tu se suferi,
Spune-mi de ce te mai iubesc?*

*În gând mi-am pus, „cuvânt de ură”
Se-ți rostesc, când ție, ar fi
Ca înc'odată-n astă viață,
Noi amândoi ne-am întâlni?*

*Dar, ah, cuvintele de ură,
Ce atâta timp le-am pregătit,
Cum le-am uitat așa de grabă,
Când iarăși, iarăși ai venit.*

Valeria Grama.

Mormântul păstoriului.

(Urmare)

Ileana va fi a mea! Ţise în durerea lui, deschidându-şi dinăuntru ochii după un vis neliniscit. Nu scia ce va face, dar simţea, că pasiunea l'induplecă la ceva faptă. Na câştigat de turmă, n'a dejunat, dar în consciu şi-a pus cuţitul său cel lung. După aceea a coneređut vitele grijei botoşerului său năuc, ér el s'a în fundat în desimea pădurei încă întunecată. — Fără minte a vagabundat prin pădure. Picioarele-i fără voinţă l'ducéu cătră isvorul „*Minunilor*.” De multe ori sta locului, ba s'a şi întors, dar ca şi cum ar fi rătăcit prin bătăturile cunoscute, necurmat se întorcea în regiunea isvorului „*Minunilor*”; se aşeđa pe câte o stâncă, apoi ér se scula şi mergea mai departe. În livada înflorită şi de nou se aruncă la pământ şi din buzele-i pâlăitoare ese o mugire animalică. — A sosit mēđă-đi. —

Ileana cu ceva înainte de mēđă-đi de regulă avea datină se-şl lese soşul singur spre a fugi până acasă, ca stringând remăşitele de la dejun se le ducă bărbatului la prânz. Ađi chiar prin livada aceea a trebuit se treacă, în care suferea Avram în pasiumile sale de amor. A tresărit, când a obserat pe Avram cu faţa distinsă, care-şl inholbase ochii săi tocmai asupra ei. —

A voit se alerge îndărăpt, dar nu se putea mişca; a voit se strige cât o lua gura, dar glas nu eşa din peptul ei apăsat. Ér Avram cu paşi repeđi se apropia de ea, ca lupul de prada sa.

Ajungēnd lângă Ileana, Avram stă locului. Nu s'a putut atinge de frumoşa femeie, de nevasta altuia. Numai lin şoptind o întrebă: Ileană, unde-ţi bărbatul? Măcar, că bine putea se audă ţiuitul ţingalăului şi timpita sunare a clopotului. Ileana tot fără a fi putut grăi stătea sub efectul privirei bărbatului cu aspect forţat şi mâna ei în consciu a indicat direcţiunea. Ileană, juncanul meu tot între vitele lui Ionel s'a amestecat. — Acea nu e drept Avrame! erumpe nevasta. Ba! da! il cunose după ţingalău! Nu-i drept Avrame, juncanul tēu nu e între ai noştri!...

Tu-ţi baŷi capul pe ceva rău!... Avrame tu ai femeie şi copil!... Ai dreptate, pōte că am ceva cuget rău, dar eu las juncanul meu la voi, da, l'las vouē, numai vină la minē, direge coliba mea, mē curăŷă pe mine. — Avrame dute, lasă-mē în pace! Ileană şopti el, trebuie se fii a mea! Orî cum dar trēbue se fii a mea! Voiu fi lotru, te voiu răpi! Voiu fi drac, te voiu amăgi! Voiu fi om ucid şi te voiu face a mea. —

Hei, nu sciu cum, dar trebuie se fii a mea. *Iubescel şi pe el, dar şi pre mine!* Ileana s'a câştigat curagiu. — Bine-i Avrame! Dacă eşti nebun voiesc a te ajuta! *Voi fi drăguŷa ta şi femeia lui!* Numai acum în momentul acesta te rog, mergi acasă te linişcesce. Mai întâlneom încă noi! Aceste le-a đis în așa sincer ton, pot đice voia, încât Avram le-a şi cređut. — Ileană, nu spune lui Ionel, că am fost pe aici. — Nu, nai grije! Numai acum te du! Mai întâlneom noi încă. Avram a cređut vorbelor şi nu mult după aceea a dispărut în desis. Ileana câtva timp, până ce l'a vēđut şi a audit tropotul lui, a băgat samă după el, apoi liniscită a plecat în treburile sale acasă cu un zîmbet, de compătimire pe buzē.

* * *

Avram îndată ce a fost departe de cercul fermecător al Ilenei, şi-a venit în orî şi a început a medita. Şi a cugetat la convorbirea întimplată şi îndată a prevēđut că așa na fi bine. Ileana cu mult mai tare şl iubesc bărbatul, decât se fie în stare al înşela. Ileana numai pentru aceea l'a mângăiat, ca se scape de el, şi să se pōtă apăra de altă dată. — Ileana în veci nu va fi a lui. — *Ileana totuşi-ra fi a mea!*...

Apoi cu hotărîre firmă s'a întors în cătrău sunau clopotele şi ţingalauēle. Pripit a ajuns acolo, unde Ionel se odihnea în iarbă. Ionele sum aici! Redă-mi juncanul! Avrame ŷi-am spus erî, că la mine înzădar cercetezi! Juncanul nu ŷi aici! Ér nevasta e a mea! Ai priceput! Şi vorbind s'a sculat. — Dar va fi a mea! Răchni orbesce Avram şi cu cuţitul seos, ca un animal sēlbatic sări asupra contrariului său. Până în mănunchiu implântă cuţitul în peptul lui Ionel, înainte de ce acesta s'ar fi putut folosi de al său. Fără nici un cuvēnt a căđut la pământ. — Venindu-şl în orî. Avram s'a inspăimântat sub povōra pēcatului. —

Cunoscînŷa aceluia, că el e om ucid, la înfricat, la nebunit. Nu scia pentru-ce? Nu scia cum? Dar venind la cunoscînŷa omorului său, sa îngrijit despre aşeđarea cadavrului. Pōte, ca se nu scie Ileana; pōte, ca se nu pōtă vorbi în contra-i vitele, ce se uitau la el; dōră sēl ascundă din năinŷea lui Dumneđu, inse orî ce se-i fie trebue sel aşeđe. Aici aprōpe de locul amurului stăteau doi brađi tristi pe rîpa unei cascade, care ađi inse nu esistă. — Intre ei este loc destul pentru un coseiug. — Aici a alergat Avram, cu cuţitul a scrumat pământul, cu unghiuile la săpat, apoi a tirit trupul mort în el. Nici nu a observat, că ceriul se în furiase. Măcar, că în această regiune întreconstringerea norilor şi isbucnirea furtunei abia este diferinŷă cât de câteva minute. — Avram nici nu sfărşea cu îngroparea, când şl erumpe cu tōtă puterea viscolul mănios şi rēsbunător.

Avram inse era în loc periculos. Cascada peste câteva minute se umplu cu apă, ma a şi esundat din matcă. Abia a putut vro câtva paşi face în sus pe cōstea ţepişă, când apoi abia resufflând sa oprit şi şi-a întors privirea spre locul faptei sale teribile. Dar il cuprinse terōrea, când vēđu, că esundarea, vērtejul începe a se învērŷi de asupra mormēntului lui Ionel, apa începe a spăla pământul nu de mult scurmat. —

Acuş se nasece de asupra vērtejişl spumegosē şi deodată scōte cadavrul, apoi ca şi cum ar voi se sară spre un arbore şi se -- dé el: în faŷă cu el sta nemişcat în picioare. Avram se'nfiōră, ar fugi dar nu pōte. Din vērful muntelui se repede o stâncă despicată cu vuet mai mare decât tunetul. — Chiar pre el vine, dar el nu o vede, nu o aude, el se uită gură-căscată la Ionel, ce sta în faŷă cu el.

De odată inse dispere Avram, stâncea la răpit cu sine şi nici nu se opresce cu corpul lui sdrenŷurat până în fundul cascadei. —

Ceriul s'a domolit, nori sau tras şi sōrele iarăşi a lucit. Vērtejul unflat curge mai departe, din stâncea omoritoare se vede numai un virfuleŷ.

Total s'a liniştit, ca mai nainte cu o jumētate de oră.

* * *

Pe Ileana a ajuns'o furtuna pe drum, fiind-că inse era mai aprōpe de casă, a fugit înapoi. Se năcăgea după Ionel, deōrece dōră plōuă, şi-i frig. Buzele sale şoptiră o rugăciune. După aceea cu mână tremurēndă culege mănecarea şi pomesce cu paşi grăbiŷi peste petrele plouate, peste liveđile udate şi peste părăuŷele scăđēnde, la Ionel. De departe vede pe Ionel, care o aştepta stând în proptit de arbore. Aergă spre el şi vēđēnd, că stă neclintit, cugetă, că dōra e indignat. Fuge la el şi se misuesce al împreteni cu dulei sărutări.

Ionel, sum aici! Udatuteai tare? Firesce că a trebuit se-ŷl aduc veştminte curate!... Se uită la faŷă plină de imală şi la îmbrăcăminte-i mirēndu-se, că nici nu grăesce, nici nu se mişcă. Se uită şi mai bine la el, şi vēđēnd, că din ochi deschis s'a stins focul, că nu... acătat fiind cu pletele-i de creanga unui arbore, de care că stă, cu un strigăt înfricoşat cade la picioarele soşului ei mort. Durerea a omorit-o pe Ileana. Ş'a revenit în orî de orecē mai avea dătorinŷe. Durerea cumplită nu i-a luat minŷile, mai tare a făcuto nesimŷitoare, ca pe una, ca aceea pentru care tot principiul de viaŷă s'a sfărşit, cărei viaŷă mai mult nu-i pōte da consolare şi plăcere.

Încet s'a ridicat de la picioarele soşului său, a despletit frumos pletele lui, cari erau sucite în jurul crengi şi l'a aşeđat frumos la trupina arborelui. Apoi i-a şoptit vorbe domōle, întristate, amorōse. —

Ionel dulcele meu, unicul meu amor, da, ai murit? Mai lăsat pe mine orfană, vēđuvă? Ce se fac acum cu tine? Ce se fac fără tine? Cum a putut eşi eroul tēu suflet prin această gaură mică, ce e deasupra inimei? Aşa e, că ai murit pentru mine? Te-a omorit sēlbaticul cela de Avram? El te-a atacat cu mână omoritoare, în mod sēlbatic Aşa-e? Dar nu, nu te teme, Ionel unicul meu soş, eu pentru aceea tot nu voi fi a lui!... Tu ai murit pentru mine şi eu voi sci muri după tine! Pe aceea mē jur, ađi Ionel! Bată-te Dumneđu Avrame, eu

ambele lui mături, strigă ea în fine cu ton plângător și sărind în picioare. Bată-te, dacă mai trăești! Apoi ér s'a plecat la mortul ei și-l ștergea și-l săruta.

— Dar, ce se fac cu tine, Ionelul meu! Astfel numai nu putem trăi, dacă tu ești mort acum, ție-ți trebuie înmormântare! Cine se te înmormenteze? Cine cugetă la tine? Te voiu îngropa eu! Eu 'ți voiu săpa mormânt, eu te voiu boci, eu 'ți voiu fi preot, cantor! Și cu voință firmă s'a ridicat, se cerea loc de mormânt.

Nu mult a cercat — inaintea picioarelor ei a fost grópa gătiită, plină cu noroiu. Molul l'a scos afară iute, esundarea a înmuiat pământul și cu unghiile ușor a putut săpa grópa. După aceea a cercat în jur muschiu, a cupțușit mormântul, ca Ionel se fie culcat pe môle. După aceea ér a mers la iubitul ei, la îmbrățoșat. la sărutat. Spre aș lua remas — bun nu avea mult timp, eăci sórele acum era pe piscul muntelui. Trebuia să se siléscă. A scos cuțitul din tisăgul lui Ionel și l'a ascuns la sinul ei. După aceea cu putere supraomenéscă a ridicat trupul marelui bărbat și și l'a aședat pe glia (țermurile) mormântului. S'a coborît mai înainte ea însăși, după aceea cu precauțiune l'a retras în lăuntru și l'a culcat pe soțul ei. Intreg corpul lui l'a acoperit cu muschiu, număi fața i-a lăsato descoperită. l'a neteđit părul în lături, a privit lung în fața lui, după aceea la sărutat pentru ultima órá.

— Dumneđeu cu tine Ionele, amorul meu! Odihnescete în pace și mé ascéptă până te voiu ajunge! Se intrăm de odată în raiu! După aceea a rupt măneca spăcelului său propriu, și cu acea ia acoperit fața. Apoi a pus deasupra feței lui muschiu în abundență. A eșit din mormânt. A ingenunchiat pe țermurile gliei aceluia, și buzele sale au șoptit o rugăciune. S'a sculat din nou și până ce cu ochii înundați în lacrimi se uita în mormânt, buzele îi șoptesc. —

Ionel iartă-mé de te-ar durea ceva! Și cu aceste începe a trage pripită pe el pământ cu ambele mături. Sermana, mai eă i se rumpea inima, dar nu plânge. Dór se incredea în acea, eă nu preste mult iar vor fi la olaltă. E gata cu înmormântarea și încă nu e întunecat de tot. Vitele lui Ionel vin până la Ileana și ochii lor înholbați de mirare și întrebare. Când pornim acasă? Unde e stăpânul nostru? Dar Ileana tóte aceste nu le vede, încă pórtă florii pe mormântul lui Ionel, ca sel apere pe soțul de săpare (se nu fie scos) în contra sêlbaticimilor. Blandele

vite se depărtéză încet singure mugind, țingălind, clopotind cătră staul (locul îngrădit) de nópte... Ér Ileana se grăbesce. În fine e perfect mormântul iubitului ei, încă și cruce i-a pus la cap. S'a întunecat. Ileana obosită șede la capătul mormântului, dice o rugăciune pentru fericirea soțului ei și pentru întărirea ei proprie. Apoi scóte cuțitul și-l aședă lângă sine. Mé va scuti în contra lui Avram!

Leșinată se inclină peste mormânt.

* * *

De mult timp au dat preste trupul Ileanei, niște țeranii, ce au umblat pe aici. Acolo era culcată pe mormânt, era numai un schelet.

Dumneđeu ia fost păzitorul, că fiarele răpitoare nu o au rupt în mi de bucăți.

Dar pentru-ce seii fi făcut réu dacă numai schelet era trupul frumos, suleget și plin; na putut fi pradă cercată de animale Mai mare jaf făcéu ele între vitele față stăpân.

Țeranii au aședat cadavrul frumos pe o șireglă de ramuri, de brad și au descins cu el în satul cel mai apropiat. Au depărtato dela mormântul iubitului ei spre a o îngropa în pământ sfințit. Și mormântul lui Ionel l'a sfințit mai târziu, când locul acesta era scaldă. un preot, ce se recrea aici. —

* * *

Așa-mi eneră mie istoria *mormântului păstorului* românașul meu vorbăreț.

Mormântul sermanului Ionel de atunci e orfan, dar îngrijit.

Primiii ghiocci aici rêsar de sub néuă; ómenii, ce umblă pe aici trec pe lângă mormântul lui Ionel șoptind o rugăciune lină, ma fie care da și don lui Ionel, o cunună, un bruș, o ramură de brad, o piatră, un buchet de florii, prisosesc de la fie-care pentru mortul amorului, pentru mormântul păstorului. Pentru acesta se 'nmulțesc și crește mormântul.

Dar mormântul lui Avram e fără semn, ca și cum și însași natura l'ar fi judecat uitării. —

Albia, so umplut cu petrii și cu vrêscuri. Ađi abia mai are urmă acea adâncime.

Și-a luat în altă parte drumul, torintele sgomotos, ce numai arare orii eurge. —

(Fine.)

Autorul.

Anacreon.

Lasă, vântul — se cuiéscă

Printre fađi,

Nu-s alții să se iúbescă

Și ca noi se-și fie dragi!

Lăsă vântul să se jóce

Prin alunii,

Érá noi, din polóbóce

Se golim, — ca doi nebuni!

Lasă, vântul — se alerge

Prin pustii,

Érá eu la tin' voiu merge, —

Tu a mea dragă, se fi!

Lasă, vântul se mugéscă

Prin nori, sus,

Ca noi doi să se iúbescă

Ca noi doi — copilă, nus!

N. St. Viorescul.

Ce ați visat!...

— Conversare cu cetitórele. —

Ce ați visat astă nópte?!...

Bon jour Mademoiselles — Bună diminéța copilițe — bună điuă cocóne și coconițe!

Ce ați visat astă nópte?

Este nópte fără somn, — este somn fără vis, este

vis fără dor — este dor fără amor și amor fără copilițe? Și amor fără o ființă ce-o iubesci.

„Dulce e a dice când sufletul jălesce,
„Am o ființă-n lume, ce seiu că mă iubesc!...”

În noptile de iarnă — este lungă vremea somnului,

pentru ca visurile să se pótă juca cu inima noastră sirétă. Ce dulce mai e și o nópte lungă pentru sufletul doios, de aprinde fericirea barem în visul nopții — de a primi o îmbrățișare barem în altă lume, în lumea nopții; și de a primi o dulce sărutare dela ființa, ce-o iubesc — barem în deșertățiunea visului.

Se mă credeți Româncuțe tinerele — voi visuri de amor, voi Musele poesilor mele — se mă credeți că o nópte de iarnă plătesce mult.

Și acum iarnă fiind, este drept aceea *acuma*, *sezonul visurilor* — a visurilor de iarnă!

Și cred că nu greșesc, — deși dacă aș greși m'ați erta, că femeea e bună — când susțin că dintre toți și dintre tóte, visază mai mult *secul gingaș femeesc*?!

Căci dóră secul frumos e vis, — și ce mai cântec frumos ar fi „*Cântecul visului*...”

Daună că poezi din Bucuresci, pre cari atata îi lărnuiesc Ardelenii noștri, nu și-au luat obosala poetică se scrie „*poesia visului*,” și de ce valóre ar mai fi, — venind din Bucuresci!...

Bon jour copilițe!

— Bună diminéța, frumseți delicate!

Bună diminéța, ochi negrii și căprii!...

„Pentru ochi cu murile
„Ocolii pădurile

„Pentru ochii cei căprii
„Nu te-n dormi acas' se vii?”

Ce-ați visat astă nópte? Așa e, că e lungă sânta nópte de iarnă — e lungă, lungă, ca pânza Penelopei!? Mai cu samă în luna lui Decembriu sau cum îi dice Românul în „*Indreiea lupilor*,” când moșul Sóre, tot alunecă în jos, tot în jos, cătră Africa, — pre semne iubesc lupta Burilor cu Englezii sau i dor de fetele lui Faraon cu tip arabic.

Serman Sóre, cât ești tu dragă de frumos și curat, cum veți tu în mersul têu tótă lumea, câte frumseți mai veți tu în calea ta, de la răsărit și până la sfîntit și totuși odată în an, în o lună, în posomorita lună alui Decembre, ești slab și fără viață, ba chiar stai se cați în afunđimea Iadului lui Dante.

Da, în acésta lună, în „*solstițiul de iarnă*,” când Sórele este în crisă, carea și ajunge punctul de grea încercare în 25 Decembrie — după calindariul julian sau românesc.

— Serac Sóre!

Seraci nopți, esclamá Românul, că lungi mai sunteți, ér servitorii și robii se bucură că le trece vremea în nópte, érá se dic „*nóptea în vreme*.” —

Asemenea dice Românul că trece și *Postul*, în nópte! Ei, cocóne, ce post?

Da, *post*, cocóne cu mânuși, e *postul Crăciunului*!

Ei, ce — și nu-ți place; — apoi puneți atunci nume Pișta și Frantzi sau Hans!

Post dară și post fiind... este destulă vreme de recreațiune pentru coconițe și domnițe — căci în post s'a rupt struna viórei și au amuțit organele.

Bucurați-vé și vé desfătați că „*după nor vine senin*” viné *carnevalul* sau *fărșiangul*: Din nou se va încorda struna viórei și la joc, și la petrecere și la bal și la teatru și la danț și voie bună.

„Danțul cântul și amorul,
Sunt isvorul
Fericirii omenesci!

— A đis poetul Bucovinei — „*Petrino*.”

Auleo, Dómne când nu ar fi copile *rupte din sóre* și coconițe cu farmec ca luna din August: când nu ar fi strună și arcuș, când nu ar fi joc, de ce trebă spuneți, — ar mai fi viața, adecă lumea și ómenii, de ce trebă ar mai fi raiul pământesc, dacă mai este și ađi vre-un raiu pe lume?

„Dă-mé, maică, după Neamț,
„Dóră moiu hrăni de danț;
„Dă-mé, maică, după Domn.
„Dóră moiu hrăni de somn!”

De somn?... E drep că țeranca și fata de roman nu mult dorm. Vara: E nóptea mică. Iarna: E „*ședetóre!*” În ședetóre, cu furca la bréu, tórce pân la cântatul cocoșilor de méđă nópte; tot tórce și tot cântă:

„Fă-mé, dómne, ce mi face,
„Fă-mé, dómne, tulipan,
„Se fiu pénă la Costan!”

Bon jour cocóne și copile.

— Bună diminéța, ochi negrii și căprii!

Ce ați visat astă nópte?

— Asta e trebă noastră, nui a d-tale! ești prea pretensiv, ești prea curios D-le, lasáte nu mai vrea se scii până și ce am visat!

Nu scii d-ta, că visurile sunt secretele omului și apoi pasérea: „*mălain visază!*”

E, bine; coconițelor, totuși a trebuit se visați cu multe haine frumóse, ce li veți primi ca cadou de crăciun, de la bărbații voștri; cu toalete după moda cea mai nóue — de carneval, să vé presentați cu ele la „*Balul Reuniunii femeilor, la balul filantropic în ajutoriul studenților morboși*”; ca patrome ca regine, ca presidente balului!...

Și voi copilițe — nu ați visat, spuneți drept, acum în intervalul nopților lungi de iarnă, cu bilete de visită cu *corespundințe ilustrate* dela N. N. teolog a. IV. N. N. Doctoran din jură; N. N. candidat de avocat; dela N. N. profesore. Nați visat cu un pețitor mândru și frumos — mândru și *bános*! Cu o nuntă frumósă! Și în urmă, c t de bine vau stat *neveste*, și cât de dulce va suris bărbătelul, nebun de amorul vostru — curtizádu-vé șt cântându-vé la ureche:

„Ah! Tu, ce ești o flóre,
„Ah! Tu, ce ești un crin,
„Crescută în rēcóre,
„In est parfum divin!”

Ferice de voi nopți lungi!

Fiți bine cuvântate și cu visuri — desmerdate!

Așa e tineréța — așa sunt visurile de tineréța — dar vai pre mulți înșală visurile de tineréța. Nimic, pre pământ nu e mai înșelător ca visul, — și vai, în vrésta vieții nóstre, ce visuri mai avem, unul mai fatal, de cât altul; unul mai neguros, de cât altul!... Și de multe orí, dacă bărbatul, aruncat în valurile unei vieți agitate, sar lua gupă visuri, póte că dar tot plânge ca vechiul filosof „*Heroclit*.” Și atunci, ce ar fi viața, de cât

un plâns și o durere! Dar nu; *Creștinului* și mai cu samă *Românului* nui este iertat se plângă. Pentru bărbatul forte și activ nu sunt lacrimi, — lacrimile sunt a le femeilor și-a le copiilor!...

Curaj și speranță, activitate și perseveranță!

Acestea se ne conducă în viața noastră națională de acestea se fim pururea inspirați!

Căci:

„*Ferice e bărbatul, ce-și duce crucea sa;*
 „*E-n tocmai că și bradul,*
 „*Ce stă pururea verde ori unde sar asta;*
 „*Prin viscole, furtune el trece și pășese,*
 „*Ca sórele prin neguri, ca fulgerul, ce lucesee!...*”

„*Ferice de poporul, ce sci în nainta*
 „*Cu crucea sa pe umeri... viața lui tot creșce*
 „*Și mórtea l va uita.*”

Curagiu și speranță, activitate și perseveranță având se nu fim tristi, se fim veseli și se ne încredem în viitoriul nostru, dacă nu am desperat în trecutul nostru.

Ca, se fim veseli și se ne bucurăm, — se ne des-tătăm și petrecem cum scie *Românul* să se petrecă în zilele lui de bucurie, în prasnicele și sêrbătorile sale la crăciun și la pasci etc.

Pentru acea: Sântul Crăciun se vè afle pe toți în pace și în sănătate, și se-l petreceți cu bucurie; la mulți ani! (s)

Colinde.

Răsăritau răsărit...

Răsărita răsărit

Florile d'albe.*

Lucétêr împodobit,

Trei crai dela răsărit

Cum pe ceriu mi l'o zărit,

Filosofii o agrăit,

Rênd, pe rênd, io întrebat

Sê-i spue adevêrat,

Că ce are de 'nsemnat

Ăst lucéfêr minunat.

Filosofii toți pe rênd

Grăitu-le-a ăst cuvênt

Că acuma de curênd

S'o născut un Domn prea sfânt,

Domn prea sfânt, pe ăst pământ,

Craii cum io d'auđit

So dus până la sfințit

Când la sfințit d'ajungea,

Inceput-o-a întreba

Unde-i născut Mesia,

Nime nu le respundea,

Nime scire nu avea,

Dusu-so la Rusalim

Dacă 'nlontru o d'întrat

Pe Irod mi l'o d'aflat,

Pe Irod mare împêrat,

De 'ntrebat mi l'o întrebat,

Irod rêu s'o spăriat.

Și din gură le-o grăit:

„Mergeți și de li-ți afla

Când pe-aici îi înturna

Opriți-vê pe la mine

C'am de gând se vè țin bine.

Dar' Irod căne bêtrân

Gânditu-mi-o el gândit,

Se omóre pe cel sfânt,

Dumneđeu l'o pedepsit,

Cu chinuri l'o chinuit,

Cu bóle mi lovit,

C'a fost om rêu și păgân

Dușman mare la creștin.

Colinda ce-o colindăm

Domnului gazdă o lăsăm!

O Isuse...

O Isuse al meu prea sânt,

Demineăța tea-i născut

Cu florî frumoșe 'nfășat

C'asa Dumneđeu te-o dat.

Din ficióră te-ai născut

C'asa D-đeu a vrut;

Că lumea dintr'o'nceput

In greu pecat o căđut,

Pentru-a lui Adam greșelă

Tótă lumea-i în pierđelă,

Adam dacă o greșit

Domnul din raiu l'o gonit.

Suș in in pórta raiului

Pus'o para focului

Ingerei

D'ei mititei.

Serafimi

D'ei măricei,

Acolo se strêjuiescă

Și pre Adam s'el oprêscă.

Pe Adam și pe Eva

Căci o călcat porunca.

Adam când asta-o vêđut

Tare rêu s'o necăjit

Și din grainu așa-o grăit:

* Se đice după tot șirul.

„Of Evă soția mea,
Veți tu că cu pofta ta
Am perdut fericirea
Am perdut pe Domnul sfânt
Și binele pe pământ.“

Sus în susul cel mai sus.

Sus în susul cel mai sus
Florile d'albe.*
Șed trei mii îngerei
Mititei și tinerei
Bunișori și frumoșei.
Da lângă ei cine șede?
Da z'o șede maica sfântă
Și din gură le cuvântă:
„Măi îngerei tinerei
Tinerei și mititei,
Mititei și cinășei
Bunișori și frumoșei,
Stați cu toții nmi bine
Că astăzi și Christos vine
Jos, jos, jos pe cel pământ
C'asa o vrut Demnul sfânt,

* Se repetesce după fie care vers.

Jos pe locul păcătos
La pământeni de folos,
Că pământul e uscat
Și de păcate 'ncărcat,
Că Adam s'o născut
Nimica n'o fost făcut,
Făr' cu Eva s'o sfădit
S'o sfădit și s'o certat
Din pom oprit o mâncat.
Dumneșeu că io d'aflat
Rău tare io blăstemat
Și afară i-o țipat.
Pentru aia-i de săltat
Și astăzi de bucurat,
Că Dumneșeu cel prea sfânt
Lumea mi a sloboșit
Din iadul întunecos
Fiei gazdi de folos
Ast' colinduță
Micuță.
Și pe noi ne dăruiască
Cu creșari
Din buzunori
Ca se creștem cu toți mari.

Culese de **Theodor A. Bogdan.**

Gramatica limbei române, pentru școlele inferioare, prelucrată după sistemul fonetismului moderat. Cu aprobarea Pr. Veș. Ordinariat dieceșan, de I. Papiu. Partea I. etimologică. Partea II. Șintactica. Partea III. ortografiă și ortoepiă. Ed. II. Gherla 1898.

— *Recensiune critică.* —

Acestea 3 părți de gramatică română pentru școlele inferioare, presintă în totul o Gramatică completă pentru elevii școlilor populare inferioare; și carea precurgându-se, poate forma educațiunea instructivă gramaticală a elevului în un tot complet — în un cerc deplin — în o enciclopediă gramaticală. — Sunt scrise acestea 3 părți după tonetismul moderat; autorul însuși espune următoarele în Precuvântarea la Partea I, dîcând și scriind: „Din acesta causă obvin și în Edițiunea II. forme de cuvinte, ce nu vor conveni fonetiștilor exagerați, înse susținerea și apărarea acestora este atât de fundată, în cât convingerea nu ma lăsat se le pot abandona din simplul motiv de a face pre voie la toate pretensiunile fonetistilor moderni!“ — — —

Din punctul Didacticei sa imbinat în acesta Gramatică metoda sintetică cu cel analitic; din punctul Metodiceii sa urmat principiului pedagogic, de la ușor (per anscensionem et sucesiunem) la mai greu ad: la greu! Recensând în un sumar de ordine și paragrafic, — mai întâiu esaminăm în Partea I (etimologică,) ce se introduce cu § 1. „Sunetele și semnele lor. — § 2. Silabele și cuvintele. § 3. „Limba.“ — § 4. „Impărțirea literilor după sunete și împreunarea sunetelor.“ Aci se tractează de vocală, consonantă, diftong. § 5. „Tonul și semnul lui.“ § 6. „Gramatica și impărțirea ei. — — —

În multe școle populare române, am veduț de multe ori la rîndul Gramaticii, năcăjindu-se docentul cu școlariș săi. — căci tracta cu ei Dicerea s. propusețiunea! Anapodă gramaticală! Dacă nu cumva anapodă metodică; — de la sintacsă, i-e. logică gramaticală — la etimologiă! Întăiu litera (slovă) s. sunet (character,) silabă, din silabă cuvânt, — din cuvânt vorbă și lucru ad. sustantiv, adiectiv și altele până la interjecțiune, și pre urmă avînd, ma seiind elementele limbei, — din acestea apoi

se formeș conceptele, județele, și — logica de vorbire a limbei, ad: propusețiune etc. etc. (sintaxă) —

Dar ce ar și ajunge o Gramatică a cutărei limbe, din carea ar lipsi una din acestea 3 părți?... Căci iacă noi aflăm ceea ce ne trebuie, ceea ce trebuie se ne trebuiască, și fără care sciința noastră Gramaticală în română e ne completă, aflăm ceea ce numai în una parte nu am afla. P. es. În Ortoepiă (grafică) se propune în § 2. Scriera literelor și unde se arată că cu literă mare scriem a) La început, după punct, după două puncte; și ar mai fi să se scrie, după semnul întrebărei, semnul strigărei și la începutul fie-cărui vers (rînd ord) în poemă poesie. b) Numel: proprii și de dignitate — și ar mai fi să se scie, nume de poporé, țeri, riuri pr. și terminii tehnici. — Êr în R. II. la § 32. „Interjecțiunile“ aflăm tractându-se despre Semnele cetirei tonice, ca comă semi colon, punct, punct duplicat, semnul întrebărei, al esclămărei, paranthesele, semnele citațiunei, punctele de sub înțelegeri (...) * și + sau semnele de îndreptare și de referire din jos. —

În cele mai multe școle sătesci și populare, cetirea sau lectura tonică se esecută ca un Deus ex machina, atât de mechanic și fără regulă lepturatică, în cât e păcat de peptul și gura pruncilor ce se strică cu cetirea!

Și acesta se poate multămi numai desconsiderarei semnelor tonice, ce sunt pentru școlă și prunci terra incognita. Terra incognita, pentru prunci, dar nu pentru învățator! Așa trebuie se credem, și credința se ne mântuiască dară! Și totuși câtă nepăsare! Și din nepăsare câtă daună! Și din daună cât rău pentru instrucțiunea română!... Apoi în cerere?! Ioan Moldovan se scrie, fără nici o observațiune, **ion moldovan** sau **Maria Rus-maria rus**. La acest loc, ne vine în minte se ne mirăm,

cum mulți cărturari, — încă și preoți (de notari și dascăli face cronică) scriu tot mereu „luon“ în loc de „loan“ ori dacă vreau, chiar „lon?“ Am ăis, mulți cărturari — dar nu toți. — Păcate românesci!

Având un învățator, laudată Gramatică — și o va precurge, amăsurat capacității discipulilor săi, în un toiu complet. ex toto aliquid și nu ex toto aliquid și „ex toto nihil,“ fără de ați bate creierii cu toate regulele și excepțiunile (pentru cursuri mai superioare) — atunci nu va regreta fatigie și zelul său din un an sau perioadă ore care pentru cursul gramaticii; ad. a limbei naționale. —

Dicerea lui Rădulescu; „Scrieți ori ce copii, numai scrieți românesce,“ — sau: „Scrieți și ceteți ori cum numai scrieți și ceteți românesce“ e mai mult de o coloare poetică și din lumea

Turistii.

visurilor unui viitor de aur al Românismului renăscând. — Astăzi, pretindem imperios, și reclamă. — atâta calificățiune, în lumea pedagogică și dascălăscă modernă fiind, reclamăm cu dor și insistență ca cetitul să se facă regulat și curat, luminat și cu înțelegere, est mod ca cetirea să se esecute, în tocmai ca o ariă musicală, ce ține cont de cel mai mic semn sau notă! O cetire bună și la înțeles, e o cetire, carea folosește elevului mai mult, ca și cum ar putea cetei Apostolul ori Psaltirea fără nici o regulă, fără nici o artă tonică de artoepia gramaticală — fără nici un precept de limbă învățată. — Drept vorbind și scriind, în această Gramatică s'a ținut cont, pre cât s'a putut, despre recerînțele sus amintite și de postulatele desiderate și desiderande în legerea limbei naționale, carea alături cu religiunea, formeză basa instrucțiunii începătorilor.

Numai cât învățătorii, procurând această Gramatică, o se o studieze chiar prelegând, — „doctus doctorem docendo docet.“ — Studiata odată și propuză, se o aplice apoi docintele la lectura din legendar. — Și numai o cetire după regulele gramaticali — pôte face pre elev se vorbescă frumos în limba sa și în viața sa, destingându-l de școlă bucovne și de cei, ce nu fac școlă. Va se dică singură Gramatică formeză educațiunea limbei naționale, în mod corect și regulat; ea dă cultura în limba vorbită și scrisă. Mulți, dora; sunt cari bolese de acest defect, mai cu samă în scriere — ei înșiși — dicem în scriere, căci dacă nu scim scrie, cum vom mai sei și cetei?...

Pe pag. 6 în Tr. Partea I. „Etimologica? § 7. se incepe, „Secțiunea“ I. despre Părțile vorbirii, și și aci, după metoda școlii pedagogice germane și în parte și franceze. întâiu se produc exemple — apoi definițiunea regula, ca și cum sar imita modul de propunere periegetic — firesce în filosofie nu în gramatică. — Est mod sa pus în frunte esemplul: Școlariu mic învăță bine; el șede pre bancă. Acesta dicere cuprinde în sine, un substantiv, un adiectiv, un verb, un adverb, un pronume, o prepusetiune. Din astă dicere, auctorul școlii și dezvoltă părțile cuvântărei, și nu scim, dacă această lecțiune este de o oră, sau în termin general pedagogic vorbind, formeză o singură lecțiune de propunere?! Nici se pôte pretinde, ca în o singură stagiune de propunere, din propusetiunea, pusă ca intențiune pentru dezvoltarea teoriei analitice în Gramatică, să se pôte concepe, adevă în prima în memoria școlariilor începătorii, conceptul de toate părțile orățiunii, ce cum se vede, se lecțiunează în o lecțiune. Din enumerarea pre pag. 8. ale celor deșce părți ale cuvântărei, sar vedea, că sa consumat învățarea și priceperea lor, căci aci, apar părțile vorbirii enumerate în nr. de 10 cu și un epilog, subtras și scos din cele prelesă mai nainte, — făcându-se adevă acum Resunatul lecțiunii, după metoda de instrucțiune modernă. Dacă această este așa — se bilanțază această prin tractarea fiecărei părți de orățiune, separat pre larg și pre lung. Prin urmare, suntem recompensați prin planul de propunere și tractare din această Gramatică — pre paginile ulterioare. Părțile cuvântărei propunându-se și enumerându-se se schităză așa.

1. Substantiv, — școlar, carte.
2. Adiectiv, — bun, mic.
3. Verb, invită, cântă, era mai bine în infinitiv, a cânta, a învăța, etc. etc. — — —

Și așa mai departe până la deșce, inclusive!...

Aci, apoi se și dă o temă școlariilor.

Temă: Cercați în legendariu și spuneți, care cuvânt, ce parte a cuvântărei este! Și în legendar obvin mai multe, ca exemplele proaduse, la numărul de 10 a părților de vorbire. —

Fie-care parte a cuvântărei, ca să se învețe mai întâiu bine, trebuie multă zolă, și aducându-le mai multe în una, fie și în două sau trei propuneri, se pôte ușor perde din memoria copilului începător, conceptul uneia, învățând îndată al alteia, confundându-se în urmă a le destinge.

Dar bine, credem, că întocmirea acestui plan în Gramatica de față, s'a făcut și conturat nu pentru propunerea pruncilor în așa mod, — ci sa făcut din punct de vedere Gramatical; ma sa făcut pentru învățator, ca mai ușor să se pôte orienta în labidintul de Gramatică. Și nu credem în asta privință, se fi făcut excepțiune vre-o Gramatică, nu numai națională, — dar nici străină. deși metoda poftit de noi ar fi mai pedagogic, ad. mai practic, abătând atențiunea elevului de la alte lucruri s. concepte, și învățându-se memoria și puterea sa mentale numai pre lângă un singur punct și lucru.

Pre pag. 13 sub cap II. se tracteză: „Numele.“ § 11. „Numele Substantive.“ Aci apoi elevul e în elementul său, el se ocupe de unul și acelaș concept al limbei române. În tractarea Substantivului, cu adevărat, sunt cele mai frumoșe lecțiuni, ce nu lasă nimic de dorit. Ma, sunt dezvoltate aci legile Gramaticale în un mod prea larg, așa că adutul chiar, prea bine se pôte folosi în studiul său privat, ce ar vrea se-l facă.

Ceva ar. căuta se facă și fonetiști. — E fără nici o lege (cum vrei așa o chiamă!) articularea cuvintelor — după ei. Es. Cuptor, păstor. Ca articiu este I. — bine că a remas numai I; — acesta se pune la masculine și neutre. Ergo, **păstor** articulat trebuie se fie, **Păstor-I**

Teoriă cu prăcsă nebună. Dar nu, ei se ajută; le vine, băietul **u** lăpădat, în ajutor. Acest **u** mereu trebuie se-l aibă pre palmă, ca se-l intrudă între **l** și substantiv. Ma am auđit și de o frmă de artelă, numit **ulul** sau **ul**. Cum se-n tórna mașina lumii; odată era **lu**, în vremea mea, — acum din contră **ul**. Căci pr. es. subst. **pom**, cu art. **l** va se fie **pom-l** dacă nu va băgă un **u**, sau dacă art. nu va fi **ul**. Ergo, schidola de cuvânt **pom-l** se face **pomul**? Prin ce? Iacă **u**, ca un balast e dat afară de fonetiști, și iarăși **u**, e reclamat apoi tot de fonetiști ca un, Mălum necesarium. — Nu știu aici ori unde, se validetă apoi mai bine, cea ce dice ilustrul nostru auctor în Precuvântarea la Ptea I. a Gramaticii presine, că din acésta cauză... multe nu vor conveni fonetistilor exagerați; noi mai adaugem, că ceea ce predică dênșii credă cine vrea, — știți astădi e libertatea conștiinței, și a... științei.

Numele substantive, prestau în acest manual o materie copioasă, prefiresce după sistemul fonetismului moderat. Din punct de vedere autodidactic și pedagogic, nu lasă nimic de dorit; în totul consistă regulă, — de la puțin la mult, de la ușor la greu, de la cunoscut la necunoscut. Sunt mulți, dicem și la acest loc, dacă cumva nu am mai dis, cari nu pun pond, pre gramatica etimologică, se îndestulesc, dacă tractetă subiectul și predicatul, și acésta li-e tótă gramatica! — Unii ca acestia se nu-și crute atențiunea când vor auđi pre princii fără gramatică și fără declinațiune, dicând: „Mărire tatălui și a fiului și a Spiritului sânt.” Se nu-și pregete a asculta și la cantorii bisericesei, cari rostesc crediul (Simbolul credinței) dicând: „Mărturisesc întrum botez, întru iertarea păcatelor. „Sau în Tatăl nostru: „Și ne iartă greșele nōstre pre cum iertăm și noi a gureșitelor nōstrei” etc. Prefiresce că princii școlari de pre sate trebuie se nvețe din gramatică numai elementele cele mai principale gramaticale, sau fontii generali cu regulele mai principale. D. es. genul numărul, declinațiunea articulată și ne articulată, adiectivul, concordarea, gradurile, pozitiv, comparativ și superlativ pr. și declinațiunea adiectivului concordat cu substantivul. Gramatica în școlele populare e de lipsă ca ferestra la casa prin care vine lumina de afară; ea este inima limbei materne, este ochiul limbei omenesei și pentru școlar perfecțiunea cugetărei și amorului pentru limba sa marernă națională.

În § 15 p. 21 se desvōltă fōrte bine „Casurile substantivei.” așa că clarificând casurile prin întrebări sub misse, sub înțeles, sau perantesiale, ca pentru Nominativ-cine? sau ce? pentru G. a cui? pentru D. cui? pentru Accusativ Pre cine? sau pre ce, ce? vocativ (!) școlariul nu pōte se vină niciodată în confusiune. Se tractetă mai încolo despre 3 declinațiuni în a, u și e. Se înțelege, acestea 3 declinațiuni ne articulate, despre cari a tractat între alții cu multă rutină eruditul T. Cipariu, în Elementele de gramatică pentru școlele inferioare. — Sunt prea ingenios alese esemplele sau cuvintele predate în o temă de pre pag. 27

1.	2.	3.
Gardul,	Grădina	cade.
Cuțitul	tată	taie.
Lumina	mamă	arde.
Vaca,	vecină	pasce.

Asemenea în Tema (pag. 27.) „Formați propusețiunii din cuvintele următoare, așa ca cuvântul **al treilea** se fie în **Dativ**...”

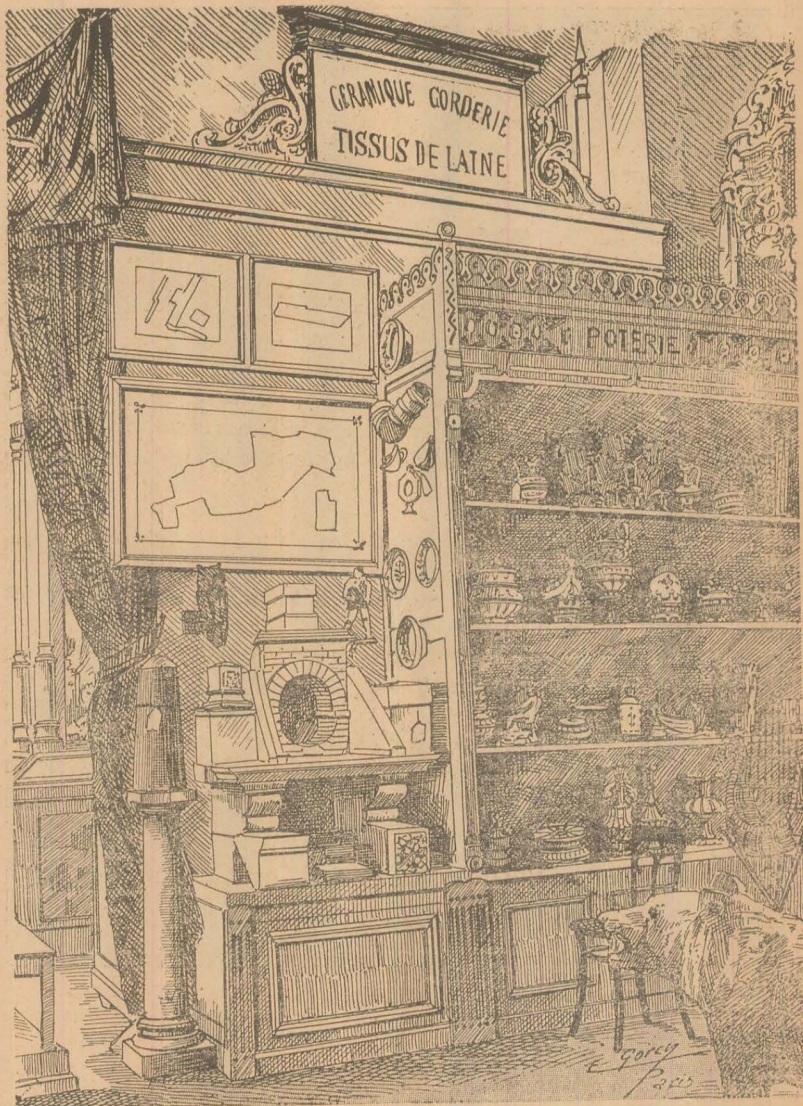
1.	2.	3.
Prigul	strică	plănte.
Flōrea	place	fetele.
Dōmna	crede	servitōrea.
Mama	spune	ceva sora.

Se propun în acésta gramatică și 3 paradigme a Declinațiunei articulate, în a (Dōmnă) în u (Domnu) în e (frate) — Tōte pă țile cuvântărei sunt tractatē destul de copios, — artichu, pronume, numeral etc. ér tractatul Verbului nu lasă nimic de dorit, nici cu privire la teorie, nici cu privire la partea de aplicațiune. —

Verbul au-iliar „sum” este conjugat pre pag. 73 cu 2 timpuri: Presente și Imperfect. Acest verb, ca infinitiv esse (fire) are și perfect, ca „fiu,” perf. II. „furēm,” prea perfect I. „fusem” sau

„fusesem.” Pre perf. II. = am fost, futurul I. = „voiu fi,” futurul II. = „voiu fi fost.” Sunt o sumedenia de gramaticii și limbisti astădi, cari ér și jōcă rolul fonetic și aici, abătându-se dela sacrele și regulatele forme gramaticale, când scriu fără pă sare: „Eu sunt.” Despre acest verb tractetă autorul separat la pag. 91. — Verbul „am” dela rădăcina pare pag. 74 (avere) încă se pune în 2 timpuri, Presentul indicativ și presentul optativ. În paradigma p. 82 acest verb auxiliiază pre verbul „arare” în perfectul III. pre perf. II. —

Verbul auxiliar „voiu” are numai un timp, Presintele indicativ. Sunt fōrte bine întocmite și Paradigmele de conjugățiune, în cadrul cărora se deliniează tōte 4 conjugățiunile; ma în rubrica perntu conjugățiunea I. se arată verbele de 3 forme: ar, lucru, lacrimă, + II. conjug. tac, umplu, III. cern. ej. III.

Ceramica pe domeniul corōnci (Romania.)

„dorm,” „doresc”. Aceste verbe de paradigmă se conjugă prin tōte timpurile mod: indicativ. — — —

Ce se ține de § 57. „Modul conjunctiv” în formarea perfectului, deși este acésta după tōtă regula sacră granticală, unde ad: se formetă, punēnd în naintea Infinitivului scurt imperfectul verbului „vrere,” ca,

1. vream ara, umplea, cerne, durmi,
2. vrei ara,
3. vrea ara, — nu este prea în us la poporul ardelean,

— mai mult ca un provincialism, pre carea noi l'am auđit cāntându-se în un vers din părțile ungirene, unde se întrebuințetă.

„Că pre cine dorul pasce,
„Mai bine nu s'ar vrut nasce!”

Pag. 86; se tractează despre conjugățiunea verbelor anormale care prezintă și ele 4 conjugățiuni, dare, stare, lare, luare; — avere, mănere; — bere, vrere, facere; fire, scire, venire Verbe defectivo pag. 92. Pag. 93. Verbe impersonale și neutre: plouă, tună, fulgeră. Urmază adverbial: „Sus bat dobele, jos pică negurile.“ Apoi propusețiunile, conjuncțiunile (legativele) și Interjecțiunile — p. 96. și cu acesta se finesește Partea I.

Partea II. „Sintactica.“⁶¹

Este partea cea mai atrăgătoare și mai iubită a gramaticii, deși în genere, cîră ce Sintactica, este, în țesutura sa foarte complicată. Aici se tractează nu de părți singuratice ale orățiunii, ci de părțile singuratice din forma și legătura expresiunilor, cuvintelor, dicerilor și cugetărilor, puse și vărsate în forme regulate de limbă vorbită; adoperate legilor de logică gramaticală, după natura și eufonia limbii proprii naționale. — Se înțelege de sine, că limba română, ca o limbă măreață și abundanță, în expresiuni, eufonii, și forme caracteristice, — ma ca o limbă veche și cu trecut istoric; ma ca o limbă trecută prin multe și varii epoce de dezvoltare și modificare istorică, cu multe limbi, în multe perioade fiind în atingere și fiind influențată, — ma, în fine ca o limbă, între limbele clasice, de o cultură indo europeană — trebuie se prezinte o Sintaxă a cugetării românești exprimate în forme orale și vii — din cele mai remarcabile, frumoase și interesante!...

În Sintaxa de carea vorbim, s'a depus în tractare școlastică, toate regulile cele mai fundamentale și exigente, ma pōte mai multe, ca și cum sar fi cerut. Unele bucăți oră lecțiunii (tractate) sunt tractate, în cât te încântă, pre cât de simplu, pre atât și de amplificat totodată! — Est mod, pre pag. 2 se lăsăm se urmeze în totalitate § 3. „Tractarea subiectului:“

„Subiectul stă totdeauna în nominativ, pentru aceea nominativul se dīce cazul subiectului.

Subiectul pōte fi:

1. Substantiv pr: școlariul scrie, florile înfloresc. Însă subiectul pōte fi și.

2. Un pronume, care suplinesce locul numerului; pr: el cetesc etc.

3. Un adiectiv, un numeral sau orī și care alt cuvēt pus în locul numelui pr: Fricosii fug. Unul scrie.

4. Infinitivul, ba chiar și părțile cuvētării neschimbate pot se fie subiect. pe: A minți e păcat. „Pre“ este propusețiune.

5. Subiectul nu se exprimă, nici nu se scrie totdeauna în propusețiune, ci une orī numai se subînțelege, în acest cas subiectul este persōna verbului de predicat; d. es. Fugi! Aci se subînțelege subiectul — tu. Scrieți! voi. —

Temă: Spuneți câte o propusețiune în care subiectul se fie,

1. un nume propriu, de persōnă;

2. un nume apelativ

3. un pronume,

4. un adiectiv și

5. un numeral!“ — — —

Din § 4. Predicatul (pag. 3) se lăsăm se urmeze.

„2. Sunt inse unele verbe (neutre) și mai ales reflexive care numai de sine punēdu-se lângă subiect — singure nu pot: forma predicatul propusețiunii, pentru că nus în stare a spune ceva de plin, despre subiect, ci ca se arete de plin starea subiectului, au lipsă încă și de alt cuvēt, care se urmeze după ele. Așa d. es. când am dīce: Fratele se numesce, stelele se par, lenosii rămān; aci după formă se vēd a fi trei propusețiuni, ale căror subiecte sunt: fratele, stelele și lenosii — iară verbele de predicat: se numesce, se par, rămān; inse nici unul din verbele acestea nu spune judecată orī cugetare de plină și înțelesă, pentru că nu se spune deplin cum se numesce fratele, cum se par stelele, și cum rămān lenosii, de aceea au lipsă încă de un cuvēt, care pus după ele, se arete deplin cum se numesce fratele, cum se par Stelele și cum rămān lenosii? Decī dacā vom pune lângă fiecare din verbele acestea un cuvēt, care se ajute pre verb, atunci se va spune judecata deplină despre subiect.

De vom dīce orī vom scrie: Fratele se numesce Antoniu;

Stele se par micī și lenosii rămān nepricepuți, în acest cas judecata despre subiect e spusă așa. cât se pōte înțelege. Aci cuvētul, Antoniu, micī, nepricepuți se dīce nume predicative și verbul numai în legătură cu ele formeză predicat, iară verbul, se numesce se par, rămān, leagă pre subiectu numele predicativ ca și verbul ajutător sum etc. Drept aceea. a) Când verbul e în stare, ca singur se formeze predicat, ca în prop. focul arde atunci se dīce că verbul predicativ este nedependent, etc.

b) Dacă verbul numai cu ajutorul cuvētului ce urmază după el formeză predicat, el se dīce dependent: . atârnatōr ca și în propusețiunile: Fratele (subiect) se numesce Antoniu (pred.) Numele care în legătură cu verbul formeză predicatul se dīce „Nume predicativ sau complement.

3. Numele predicativ pōte fi substantiv orī adiectiv.

a) Când numele predicativ este adiectiv se concōrdă cu subiectul în genumēr și cas; d. es. Omul este muritor. etc. etc.

b) Când numele predicativ este substantiv și copula nu are altă însemnare, de cât că lēgă pre predicat de subiect, atunci substantivul predicativ se concōrdă cu subiectul în numēr și cas. pr. Flōrea este plântă, boii sunt animale.

c) Dacă copula, orī alt verb care, leagă pre predicat cu subiectul poftesce după sine alt cas, nu cazul subiectului, atunci numele predicativ se pune în cazul poftit de copulă orī de verb; d. es. Cartea este a școlariului. Luntrea rămāne pre apă.

4. Când numele predicativ stă în loc de adiectiv, asemenea se pune în cas cu propusețiune; d. es. Eu sum în linisece.

Pag. 5. se trece la propusețiunea simplă pură și amplificată. Aicia se tractează foarte frumos despre: Determinățiunea subiectivă și predicativă. D. es. școlariul diligent (determ. subi.) învață bine (determ. pred.) Carī alt cum se tractează întocmai pre larg, la regiunea verbelor, unde occur verbe, ce poftesce Genetiv, Dativ Acusativ, Dativ și Acusativ, pr. și două Acusativ; pag. 17. 18. 19. —

Pre pag. 9. se tractează despre „atribut“ pre pag. 10 despre Apusețiune.

La concōrdarea verbului cu subiectul sau adus două reguli pre care mulți le desconsideră, deși foarte necesari. anume.

a) Dacă în propusețiune sunt mai multe subiecte în n. sing. legate prin legățiunea „și“ — verbul pōte sta în singular orī plural.

Es. Calul și boul pasece: sau Calul și boul pase.

b) Êr dacā ca subiect sunt persōne diferite, verbul se concōrdă cu persōna cea mai diatāiu după gramatică. Es. Eu și tu avem bani. —

Nu putem, asemenea omite următoarele 2 reguli la concōrdarea adiectivului p. 9. § 8.

a) Dacă sunt două sau mai multe subiecte de gen divers adiectivul predicativ stă în genul masculin; d. e. Regele și regina sunt onorați.

b) Dacă subiectele sunt lucruri, adiectivul predicativ sau se concōrdă cu cel din urmă; d. e. pānea și banii sunt prețioși, sau se pune în genul feminin n. plural; d. es. Pānea și banii sunt prețioși.

B. Regimea suppediteză cele mai bune reguli și necesari, atât ca formă cât și ca fond. Aici se tractează de regia verbelor până la verbele cu 2 acusatice. D. es. Creștinii numesc pre Christos, Mântuitoriu; asemenea regulei cu 2 acusatice din sintaxa limbii latine: „Pericles hancuit, collegam, in practura, Sofoclem.“ Tot la acest loc se tractează de acusativul persōnei și de acusativul lucrului. D. es. Invētătorul învață pre școlar, carte. Urmază: Regimea adiectivelor, substantivelor, propusețiunilor, adverbialor și a propusețiunilor.

În fine § 26. Speciele propusețiunii simple. — P. II Propusețiunea compusă.

C. Topica sau localizarea, cu un adaus „Despre analizare.“ p. 32. —

Partea III.

Ortografică și ortoepică.

Se tractează foarte minuțios și cu interes pentru dezvoltarea talentului de cetire și scriere din partea elevului. Ca se

¹ Aersta sintactica e împărțită mai întâiu în 3 părți, capitule mai mari; A) Concōrdarea. B) Regimea. C) Topica. Apoi I. În Propusețiuni simple și VI. În Propusețiuni compuse.

recensăm și acésta parte, ar fi un lucru, ce near costa mult timp și scriere. Lectorele și docentul se va convinge despre importanța ei, dacă o va studia cu diligență. — Cu toate acestea am pécătui în contra regulilor de recensiuie, dacă nu am reproduce aici pag. 16. § 10 p. 2.

„Dacă O stă în silaba a doua de la capăt și în silaba finală urmază a sau e ca în pómă, póme, atunci O se pronunță cu sunet plecat spre a ca și oa pr. pórtă, pórté. Acest o plecat spre a are sunet derivat, și spre al distinge de O original se în samná cu accentul (!) scriind: pómă póme, pórté a acésta regulă eruditul auctor face o notă pre cât de neînvinibilă la critică, pre atât de bine venită.

*) În acest punct se vèd a-și contradice cei, ce susțin și propagă sistemul de scriere al fonetismului din punct de vedere al simplificării, și totuși scriu, poamă, poame, poartă, poarte, ceapă, peană, în loc de pómă, — pórtă, cépă etc. ca și când ar fi mai simplu și mai ușor, de a scrie *ea* și *oa*, de cât *é* și *ó*. — Tot așa și contradic și aceia, cari luptând pentru sistemul fonetismului pur (?) că adecă așa să se scrie cum se pronunță (?) și în năsuința lor de simplificare scriu: Păstor, pécurar, och (de scrie *ochi* e plural, de scie *ochiu* și taie crénga — risum teñeatis!) mánunch; în loc de păstoriu ochiu etc. mánunchiu etc. pre cum se vor nisui fonetistii a elimina pre U din finea cuvintelor, este un lucru necontestabil, că acesta a esistat la capétul cuvintelor de atunci, de când au început a se stători formele limbei. Dovedesc acésta și împrejurarea, că în unele casuri e neapărat de lipsă, cum e la ar-

ticularea cuvintelor de H. declinațiune, unde pentru de a putea lega articolul de nume, avem lipsă neîncunjurată de întrepunerea lui u (la ce sel mai și întrepunem când este?) scriind Domn, și articulând Domn-u-l (Inconvenient antinome!) Tot așa și la usuarea pronumelor în legătură cu verbul; pr. pus-u-l'ai; duc-u-mě. Se abstrage aci de la dialectul macedo-român! —

În genere vorbind, ori ce critic ne preocupat trebuie se laude pre auctor, în fond și în formă, deși tipariul este nu tocmai corespunzător, mai cu sémă pentru o carte de studiu și de școlă. Și ori ce pedagog cu școlă, trebuie se admire pacința, ce se vede în espunerea părții de aplicațiune pentru acest manual. În genere vorbind, este pentru școlile populare, acest Manual, una din cele mai bune și copioase gramatici. Drept aceea o recomandăm învățătorilor noștri ca Manual bun și vast, pentru propunerea gramaticii în școlile populare, acărei propunere este una din problemele teoriei instructive, de cea mai mare importanță.

Puțini bărbați sunt înse în diecesa Gherlei, înțelegem preoți, cari se fi dezvoltat pre terenul instrucțiunii, lucrări atât de bune și corecte ca Rev. D. auctor, de care este vorba. Dacă vom cugeta la operele sale pre teren bisericesc literar, pre teren școlastic, și pre teren chiar politic istoric, — ma filosofic etnologic — ca în Recensiunea numită: „Calendaristică“ față de S. Măngiunea sub numele Argirobarb, trebuie se privim în dēnsul pre un Cipariu al diecesei Gherlane.

Censorul.

Aman séu Jom Purim.

— Tragedie în 5 acte, cu un prolog. —

(Urmare)

SCENA V.

(Se reprezintă Saloanul lui Ahasver.)

Ahasver. Aman.

Ahasver.

Din nou, am iară lipsă, de al tēu strat luminat.
De aceea ađi la mine pre tine te-am chemat.

Aman.

Pre bine, o! Ahasver, al meu Domn și bun Rege.

Ahasver.

Ascultă dară Aman, pricepe și înțelege.
Cu ce aș sci mai bine, mai bin' se-npodobesc
Pre omul, cel iubesc al meu suflet regesc?
Ce pretin ar sci se alle un Rege, pre pământ
Se resplătescă dēnsul pre un om din Regnu-i sânt?
Ah! Spune-mi ce mărire, ma ce ceremonii,
Se dau, se fac, o, spunem, de cumva poți se sci?
A mea generosă, nu sci să se restringă.
Pre Ahasver în daruri, cin' póte sel învingă?
Și-apoi, când este vorba pre un om, se resplătesc,
Prin care numai, numai, eu pot se mai trăiesc?...
Un sfat cu înțelepțiune și acum póte nutresci!

Aman.

(Înparte: Cugetând că el este omul demn de resplăta)

Din nou, pre a mea frunte măriri împărătesci.

Ahasver.

Deci, spunem mai în grabă, mi spune a ta părere.
Pre cum a mea inimă poftește și îți cere; —

Aman.

Și sci că ce voiu dice, — ma ce-ți voiu sfătui,
O! Rege dăvei ordin, de loc a se-implini.

Ahasver.

Și ce sfat bun, ce vorbă, eu nu țam împlinit,
Și ce dorință cândva ți s'a zădărnicit?

Aman.

O! Cât de bun estî Rege, acésta sci prea bine...
Și cred că și de acuma vei fi așa cu mine?!

Ahasver.

Un Rege, bun se fie, și Ceriul încă cere,
Căci bunătatea este Regelui dotere; —
Pre Sóre și pre Stele, pre tronul meu răgesc
O! Aman, bunătatea e daru sublim, ceresc.

Aman.

Pre omul, al tēu suflet, ce vrea al onora.
O! Rege, cu a ta haină sel lași a se îmbrăca.
Pre calul tēu cel ager însuși se călărăscă,
Pre cap șe-i strălucea ca coróna sa regéscă. — — —
Dar ca se fie mare onórea, dacă îți place
Cu haina ta domněscă, sci cine se-l îmbrăce?
„Bărbatul, ce între alții e cu întâietate.“
Și acésta așa, călare, cel ducă prin cetate
Sel ducă și se strige: „Așa se face așa
Cu cel, ce Domnătóriu, roiesce al onóra!“

Ahasver.

Grăbesce dar, și caută vestimintul cel răgesc,

Și scôte afară, calul cel mândru împărătesc, —
Grăbesce apoi și caută corona strălucită

Aman. (Înterupându-l.)

La mulți ani se trăiască, Ahasverul nostru Dumnezeu!

Ahasver.

Imbracă încoronază cu mâna ta iubită.
Imbracă fără preget, se scii pre — Mardocheu.

Aman. (ca căra)

Ah!

Ahasver.

Și se ai grijă, corona bin' sei stee,
Er haina împărătescă ca mine se o iee.

Aman.

Ah!

Ahasver.

Și se ai grijă ca frânel cel frumos
De aur, ce lucește, sel țină în mâna sa...
Pre strade și pre drumuri vei merge tu pre jos
Pre lângă el și începe continu a striga.
„Așa se face celui, ce este credincios!”

Aman.

Ah!

Ahasver.

Ma înca-i țiece mulțimei adunate,
Ce a sta privind prin Susa, frumoasa mea cetate.
„Plecați genunchii voștri, în sânta adorare,
Așa voesce al nostru puternic Rege, mare.

Aman.

Ah!

Ahasver.

Și încă în grabă, acest ordin plinesce.
De ce a ta privire se tulbură n negresce?

Aman.

Și eu chiar se fiu omlu, acesta se o fac,
Cu Mardocheu, Evreul?

Ahasver.

Și nu-ți este pre plac? — — —

Au nu țieșei tu însuși sel ducă prin cetate,
Bărbatul ce între alții e cu întâietate?

Aman.

Și ce merit făcuse, Evreul Mardocheu?

Ahasver.

De nu scii ți voi spune, ascultă dară en.
Acuma într-o noapte eu nu putui durmi,
(Amar, când nu se putea sântirea linisci)
Și ca se-mi trecă noaptea, mai iute, mai în grabă
(Ce crâncenă e noaptea, când somnul e pribeg!
Lăsatam ca se între Eunuchii se-mi cetescă
Din cronice, inimamă puțin so liniscescă.
Și când cetiră capitlul că eu se mor eram
Prin Teresiu și prin Bigtan, de alor plan de nu dam,
O palidă roață se puse prea mea frunte
(Ce trist când în memoria ți vin întâmplări cunte!
Și am întrebat de onorea, ce doră s'a făcut
Lui Mardocheu, căci dânsul al lor plan la scii,

Mi s'a respuns: „Onóre și daruri Mardocheu
Nu a primit!” Pre dânsul sel onoreze ađi vrâu!
Te du și cum grăitam așa vei face lui.
Tot omul se pricépă respłata Regelui!

Aman.

Ah! Ah!

Ahasver.

Mă lasă singur, ți ție acum, poți merge!

Aman (depărtându-se)

Ah! Ah! O! Mörte vino, din lume, vin mă scerge.

(Cortina cade)

SCENA I I.

Bigta, Setar, Zeres.

(Aman, fără consciință se duce acasă de Bigta și Setar.)

Zeres.

Pre Armuzd, vai, pre Armuzd, vai, ce väd ochii mei?
— E mort la veci, cine? Ah! Ceriule și Ței!

Bigta.

Cădu lovit la Pörtă, — — lovit ca și de gută.

Setar.

Linisce, cer linisce!... O! Zeres, mă ascultă!...

Bigta.

A fost la Rege, crede și de la el eșind,
La Pörtă am vädut — eumai, pre Mardocheu, privind —
Că cade, se restörnă, și noi lam apucat,
Și aci la a sa casă — cu greu lam transportat.

Zeres. (cădind jos)

O! Mardocheu, tot dânsul, — vai lume mor și eu.

Setar.

Privesce — aci, colegă, un rău lângă alt rău.

Bigta.

Aid, frate, noi pre Aman, în sus se-l ridicăm.

Setar.

E bine (ridicându-l ambu) — dar scii frate că n'o se-l
desceptăm!]

Aman (desceptându-se)

Ah! Lume înșelătoare, viața nențelăsă.
Ah! Țeilor, durere în pept, ce ne apasă.
Dar rabdă, rabdă sufletu, săfocă-ți chinul greu,
— Vai mulți Monștrii vädutam acum în somnul meu.

(El privesce la Zeres.)

Dar ce este cu tine — o! Servitor iubit,
Vai, iacă, mörță este — și nu väd în groziți?!

Bigta.

Vädindu-te pre tine că zaci, fără putere —
Cădu far' consciință sermana ta miere.

Aman. (Se aruncă pre dânsa.)

O! scôlate descéptă femea, dîlele mele!...
Și tôte vor fi bune, deși ađi tôte-s rele.
Ah! Ce mi-ai făcut mie, mișel de Mardocheu, —
Vai, ce am pătit astăđi!... La tin' când cuget eu,
Se pare că Tartarul 'l vĕd în naintea mea.
Muierea, vai, muierea e mōrtă acum ea.
O! Deule, de mine tu nai ađi nicĭ o scire.
O! Zeres, — mor eu ěra, revinăđi în simțire!

(El recade jos, fără consciință.)

Bigta.

Vai, vai, din nou murit'a și morți sunt amândoi.
Se mergem decĭ afară, la ce stăm aci noi.
Se vină Servĭ și Serve! Se facem cunoscut
La Rege, ca pre Aman el nul are mai mult.

Zeres.

(deschiđuđu-și ochĭi și privind în jur, vede pre Aman, căđut jos.)

Setar.

O! iacă ea se scōlă și ochĭi ia deschis.

Zeres.

Vai mort e, nu se scōlă, trecuta'-n Paradis.

Bigta.

Ba, crede, o, minune! Aman se descepta,
Vĕđĕndu-te pre tine căđuta -- amar te-a plâns...
Din nou, căđu el iară — și iacă-l unde stă,

Zeres.

Abia pot crede însă; — viața-i sa stins
De mult, și acolo-n cĭrte, acolo la Palat.
Palat regese se fii tu, se fii tu blăstămat!...
Iubite Aman, scōlă; te plâng și tu nu scĭi,
Iubite Aman, scōlă, pre lume mai revĭi

(Se lasă plângănd pe el.)

(Cortina cade.)

SCENA VII.

Aman, Zeres.

Aman.

O! Rege nu mui asta de nu ai fi făcut!
Mai bine a mea viață, so cei, de ai fi vrut!...
Dușmanul se se-n nalțe eu nu am cugetat.
Fatal este destinul, fatal și ne îndurat.
Și iacă eu, — ea Aman, sel duc în triamf, đeu!
Și susa se, mĕ vadă, pre jos, — și el călare:
Amara dejosire, suplicĭi, auguriu rĕu! — — —
Pre đei, aș vrea mai bine, se mor în graba mare,
Se mor, se es din lume, se mor, se nu trăiesc.
Cu Aman, el Mardoche, — amar mĕ îngrozesc!
Dar nu, muriva totuși — Evreul urgisit.
Ahasver, o! Ahasver, acĕsta a întărit.

Zeres.

Un semn prĕ rĕu se-ți fie, o! Aman, dragul meu.
Că tu te plecĭ acum, scĭi cui? -- Lui Mardocheu!...
Io 'ți spun, 'ți sun soția, de dĕnsul te feresce,
De el se ai tu tĕmă, pân' viu e și trăiesce.
Ce tainic este timpul de mănĭ, când nu se scĭe,
De unde, de la cine, năcasul o se-ți vie; —
Fĭința, ce în lume, o cređi de incapace,
Adeseorĭ produce, ce nai gândit și face.
Ai grijă, a ta steuă, se napuce a negri,
Cu greu vei face-o ěrăși se 'ncĕpă a luci.
Dar nu! Curagiu o! Aman, se nu uiți cine ai fost,
Bărbat vĕrtos în fapte la gură și la rost,
Trecutul-tĕu acuma se-ți dé îmbărbătare.
Se nu te temĭ, o! Aman de orĭ și ce întimplare.
Prin Susa 'l vei duce în triumf pre Mardoche,
Și după acea îndată lua-i vei capul sĕu.
Conjurăte pre Ormuzd, pre Susa te conjur,
Ah! jōră rĕsbunare, privesce și eu jur.
Se numĭ viĭ înainte, aci-n Palatul tĕu,
Pân' nui aduce cu tine capul lui Mardocheu!

(Cortina cade.)

SCIRĖ MĔRUNTE

Necrolog. Marióra Cz. Vlassa după un morb greu și scurt împărtășită fiind cu ss. sacramele ale muribunđilor și-a dat tinĕrul ei suflet în mănile Creatorului la 25 Dec., órele 12 među noptĭi, în al 19-lea an al vieții sale. Remășițele pămĕntescĭ ale defunctei sa înmormĕntat Joi 26 l. c. la 2 óre d. a. în cimiterul gr.-cat. din loc. Fiei țerina ușōră și memoria binecuvĕntată!

Serbările de instalare a Mult Onor. Domn protopop Simeon Monda de paroch gr.-or. al Bistriței, ce sa ținut Duminecă în 22 Decemvre n. 1901. după următorul Program: 1 la 10 1/2 óre a. m. serviciu divin și instalare oficiōsă în capela gr.-or. 2. La 8 óre sĕra cină comună à la carte în hotelul „Sahling“. Atăt la instalare cât și la cină comună a luat parte un ales și numeros public.

Atentatul contra lui Roosevelt. Din Paris se telegrafează că điarele deacolo publică amănunte despre un atentat săvĭrșit contra actualului president al Statelor-Unite. Pe când Roosevelt se plimba adicĭ în societatea ambasadorului englez Pauncefotte, un anarchist a năvălit asupra lui se-l omóre cu boxul. Ro-

osevelt însă, care este un atlet vestit, a apărat lovitura și i-a tras una cu pumnul în cap agresorului în cât acesta a căđut la pămĕnt aprópe leșinat.

2 milioane și jumĕtate jucate în cărți. Điarele maghiare și cele din Viena aduc amĕnunte despre jocul de cărți ce a avut loc în Viena, la Iokej Club, între contele polon Potocky, și între Szemere Miklós. În jocul acesta contele polon a perdut 2 mil. și jumĕtate. Din acĕstă sumă Szemese a căștigat 2 milioane și 75'000 coróne ěr restul l'a căștigat un aristocrat austriac

După cum se scĭe din Viena, M. Sa Monarchul auđĭnd despre acĕstă risipă de banĭ, s'a pronunțat fōrte aspru în contra jocului de hasard.

Producere de gaz pentru acetylen din petroleu brut. Revista engleză „Petroleum“ raportează despre o invenție de mare însămnătate și adecă: producerea gazului de acetylen din petroleu brut; după încercările făcute se produc din un picior cubic de petroleu 1500 piciorc cub. de gaz. Este cunoscut că lumina acetylenului întrece în privința frumseții și ieftinătății pe cea electrică; după noua metodă ĩi este asigurată scĕstei luminĭ o

introducere universală, deoarece costul ei se reduce la un minimum; se lucră într'acolo, că ori-că pericol de explozie se fie delăturat.

A P E L.

În vederea consimțământului general, cu care publicul român a întâmpinat inițiativa „Asociațiunii”: de a pune obiceiul felicitărilor de Anul nou în serviciul culturii noastre naționale, — subsemnatul birou adresază acum, în preșeara unei noue aniversări, un călduros apel către toți iubitorii culturii poporului românesc, ca și de astădată se adopte în număr cât se poate mai mare rescumpărare fondului „Casei Naționale.”

Lista rescumpărărilor se va publica în ziare și în o mică publicațiune festivă, ce pe ziua Anului nou se va trimite tuturor persoanelor, care își vor rescumpăra felicitările.

Pe această cale vom menține părțile frumoase și plăcute ale obiceiului felicitărilor, ne vom reaminti prietiniilor noastre, și ei își vor aduce a cînte de noi, — gândurile noastre se vor întâlni, și uniți prin un frumos act al iubirii de neam, vom sărbători laolaltă noua aniversare cu inimă încălzită de cele mai nobile sentimente. De altă parte vom fi scutiți de o mare pierdere de timp și de eventualitatea penibilă, dar numai cu greu evitabilă, de a trece cu vederea la felicitările de Anul nou pe care-va dintre prietiniilor noștri.

La începutul secolului în care am intrat vom ridica prin obolul nostru pentru fondul „Casei Naționale,” un frumos monument începuturilor culturale ale poporului românesc.

Sibiu, la 18 Decembre 1901.

Biroul „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.”

Bibliografiă.

A apărut:

Dr. Mihai Szabo: **Drepturile și datorințele învățătorilor români**, a apărut și în traducerea românească, datorită d-lui Aug. Zaslo, prof. Arad și costă cor. 5 20 fil.

Învățătorii au acum două prețioase volume, cari se ocupă cu drepturile și datorințele lor, bărbați specialiști vor cerceta întru cât e mai preferabilă una celeialalte. De altcun e știut, că scirea d-lui Szabó a fost bine primită de dascălimea magiară și d-sa ca specialist a și avut posibilitatea să cunoască mai bine ca orî ce, tâlcuirea feliuritelor ordinațiuni ministeriale date în trebile scolare. Tot la d-sa în Beceterecul mare se mai pot comanda următoarele scrieri în limba magiară: „Administrația comunală a învățămîntului poporal,” — „Evidența terminelor pentru agendele învățămîntului poporal” — „Despre asilele de copii” — ș. a. toate lucrări de mult folos învățătorilor.

*

A apărut „**Calindarul poporului**” pe anul comun 1902. (editura tipografiei pe acțiuni în Sibiu) cu un cuprins variat și ilustrațiuni frumoase. Se poate comanda dela „*Tipografia*” societate pe acțiuni în Sibiu.

*

Sub titlul „**O fată de Tarabostos**” roman de pe timpul Dacilor scris de Tit Chitul, tomul I, a apărut în editura tipografiei diecesane în Gherla. Opul este foarte interesant cu privire la istoria vechiă și la poporul român. Se estinde pe 270 pagini format 8° și costă numai 1 cor. 50 fil. plus porto. Se poate comanda dela tipografia diecesaaă din Gherla.

Recomandăm cu căldură acest roman interesant și frumos tuturor cetitorilor noștri.

*

„**Biblioteca Sătenului**” Nr. 2, a apărut și cuprinde o mulțime de **Colinde** de crăciun culese din Câmpia Ardealului de Th. A. Bogdan învățător în loc. Prețul unui esemplar 20 fileți pl. porto.

Se poate comanda dela autor și dela tipografia A. Baciu în Bistrița.

Nou abonament

la

„REVISTA ILUSTRATĂ”

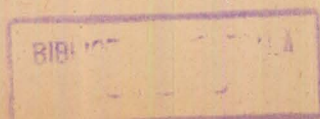
fôia enciclopedică literară.

„Revista Ilustrată” apare de 2 ori pe lună și costă

Pe un an 6 cor. (3 fl.)

Pentru românia și străinătate 8 franci

„Revista Ilustrată” pe anul viitor 1902 va fi redactată de D-l Dr. Victor Onișor avocat, și va primi un alt format și clișeu titular frumos și bine acomodat recerintelor moderne.

Tipografia A. Baci

Bistrița, str. Lemnelor 44.

Aducem la cunoștința on. public acăsta nouă tipografie, provădută cu cele mai bune mijloce tehnice, aranjată după stilul cel mai nou unde putem esecuta ori-ce lucrări aparținătore artei tipografice in cel mai scurt timp, precum :

Tipărituri de bancă,
BILETE DE VISITĂ
Cărți și broșuri,
Foi periodice,
Bilete de logodnă,
Invitări la nuntă,
ANUNȚURI,

Registre,
BILANȚURI,
Compturi,
PREȚURI-CURENTE
Cuverte,
Anunțuri funebrale,
CIRCULARE.

Comandele se esecută prompt, cu acurătetă, cu cele mai eftine și mai moderate prețuri.

Transportul comandelor dela 10 corone in sus il plătesce tipografia.

Condițiunile de plătire la tipăririrea de cărți, broșuri etc. sunt fôrte favorabile.

Tipografia A. Baci

Bistrița, str. Lemnelor 44.

Count